

अति (ती) सारः [अतिसारयति मलं द्रवीकृत्य, वा अतेदीर्घः]
Dysentery, violent straining at stool.

अति (ती) सारिन् *m.* [अत्यन्तं सारयति मलम्] The disease called अतिसार. *a.* -**अतिसाराकिन्** [अतिसारो यस्यास्ति, इनि कुक् च P. V. 2. 129.] Affected by, afflicted with, dysentery; सातिसारोऽतिसारकी Ak.

अतिसृज् 6 P. 1 To give, present, bestow, grant; अतिसृष्टो राज्यार्धविभागः Mu. 2; पुरा नारायणेनेयमसिद्ध्या मरुत्वते V. 1. 17; राघवाय तनयां... अतिसृष्टवान् R. 11. 48; अनसूयाति-सृष्टेन 12. 27. -2 To dismiss, abandon, part with. -3 To permit, allow. -4 To remit, forgive (as fine &c.). -5 To leave as a remnant.

अतिसर्गः 1 Granting (of a wish); giving; सधुर्वरातिसर्गात्तु मया तस्य दुरात्मनः R. 10. 42. -2 Granting permission (to do what one likes कामचारानुज्ञा) P. III. 3. 163, one of the senses of the Potential अतिसर्गाच्च पठ्यो दृष्ट्वा Rām. 5. 62. 7. -3 Dismissal, discharge, parting with; giving away; स्त्रीणां दानविक्रयातिसर्गां विद्यन्ते न पुंसः Nir. -4 Favour; तवातिसर्गाद्देवेश प्राजापत्यमिदं पदम् Mb. 8. 34. 2. -*a.* [सर्गं सृष्टिमतिक्रान्तः] Everlasting, permanent (नित्य); emancipated (मुक्त).

अतिसर्जनम् 1 Giving, granting; consigning विधुरां ज्वलनातिसर्जनात् Ku. 4. 32, consigning to the flames; दीयतामिति वचोऽतिसर्जने Śi. 14. 48; तत्तदीयविशिखातिसर्जनात् Ki. 13. 57 giving back. -2 Liberality, munificence. -3 Killing. -4 Deception. -5 Separation from, parting with.

अतिसृष्टि Superior creation सैषा ब्रह्मणोऽतिसृष्टिः Bri. Ār. Up. 1. 4. 6.

अतिसौरभ *a.* Very fragrant. -**भम्** Great fragrance. -**भः** The mango tree.

अतिसौहित्यम् Stuffing oneself with food; न ० त्यामाचरेत् Ms. 4. 62.

अतिस्पर्श *a.* Not liberal, niggardly, mean-spirited. -**शः** Slight contact or absence of contact of the tongue and palate in pronunciation; epithet of the semivowels and vowels.

अतिस्नेहः Over-affection, ०हः कार्यदर्शी V. 2 sees or finds what is to be done; ०हः पापशङ्की Ś. 4 is apt to suspect evil.

अतिहस्तयति Den. P. [अतिहस्त-णि] 1 To stretch out the hands (हस्तौ निरस्यति). -2 [हस्तिना अतिक्रामति] To overtake (one) on an elephant.

अती [अति-इ] 2 P. 1 To go beyond, pass on, over or beyond, cross (time or space); स्तोत्रमन्तरमतीत्य Ś. 1; जवादतीये हिमवानधोमुखैः Ki. 14. 54 was gone to or reached; स्थातव्यं ते नयनविषयं यावदत्येति भातुः Me. 36 passes out of sight; अतीत्यैकादशाहं तु नामकर्म तथाऽकरोत् Rām. after 11 days; गृहपञ्चकयश्चिरमतायिरे जनैः Śi. 13. 53. -2 To enter, step over; अद्वारेण च नातीयात् ग्रामं वा वेश्म वा वृत्तम् Ms. 4. 73. -3 To excel, surpass, outstrip, be more than a match for; त्रिस्रोतसः कान्तिमतीत्य तस्यौ Ku. 7. 15;

सत्यमतीत्य हरितो हरींश्च वर्तन्ते वाजिनः Ś. 1; अग्निस्त्वेषा नात्येति पूषणम् Śi. 2. 23; to exceed, go beyond, transcend; कुसीदवृद्धिर्गुण्यं नात्येति Ms. 8. 151 does not exceed; अतीत्य वाचां मनसां च गोचरं स्थिताय Ki. 18. 41, अपराधशतक्षमं वृषः क्षमयात्येति भवन्तमेकया Śi. 16. 48. -4 To overcome, subdue, vanquish, get the better of; न प्रदीप इव वायुमत्यगात् R. 19. 53 did not overcome, outlive or survive; to overtake, out-do -5 To walk by, walk past, pass by, leave behind; स्रोतोवहां पथि निकामजलामतीत्य Ś. 6. 16; सौड्य-गाद् आश्रमम् R. 15. 37. -6 To omit, neglect, disregard, violate, transgress, overstep; न दिष्टमर्थमत्येतुमीचो मर्त्यः कथंचन Mb. a void; अतीत्य हि गुणान् सर्वात् स्वभावो मूर्ध्नि वर्तते H. 1. 18 देशं कालं च योऽतीयात् Y. 2. 195; अतीयात्सागरो वेलं न प्रतिज्ञामहं पितुः Rām.; भूतान्यत्येति पञ्च वै Ms. 12. 90 oversteps the five elements (मोक्षं प्राप्नोति Kull.); अत्येति तत्सर्वमिदं विदित्वा Bg. 8. 28, 14. 20. -7 (Intrans.) To pass, elapse (time); अत्येति रजनी या तु सा न प्रतिनिवर्तते Rām.; अतीते दक्षिणायने &c. -8 To overflow, be redundant, be in excess. -9 To die.

अतीत *p. p.* [इ-क्त.] 1 Gone beyond, crossed. -2 (Used actively) (*a*) exceeding, going beyond, avoiding, overstepping, having passed over or neglected &c., with acc. or in comp.; परिच्छेदातीतः Māl. 1. 30 beyond or past definition; संख्यामतीत or संख्यातीत beyond enumeration, innumerable; तामतीतस्य ते Me. 29; यमुनामतीतमथ शुश्रुवानमुम् Śi. 13. 1; वयोतीतः Ki. 11. 2 past youth, advanced in years; सर्वारम्भपरित्यागी गुणातीतः स उच्यते Bg. 14. 25; कैलिनैस्त्रीन् गुणानेतानतीतो भवति प्रभो 14. 21; बाणपथमतीतः क्रव्यभोजनः V. 5 gone beyond the reach of arrows, past bowshot; अतीतनौकेऽतिनु Ak. who has left the boat, i. e. landed, disembarked. - (*b*) Gone by, passed away, past (as time &c.); अतीते निशान्ते Dk. 11; असन्निवृत्त्यै तदतीतमेव Ś. 6. 10; ०अनागत-वर्तमानवेदिना Pt. 1; अतीते वर्षके काले Bk. 7. 18; ० शैशवाः Ms. 8. 27; अतीते कार्यशेषज्ञः शत्रुभिर्नाभिमूयते Ms. 7. 179; ०लाभस्य च रक्षणार्थम् Pt. 2. 182 of past gains; वेत्ति जन्मान्तराप्यतीतानि K. 46. - (*c*) Dead, deceased; स ब्रह्मचारिण्येकाहमतीते क्षपणं स्मृतम् Ms. 5. 71; अप्रजायामतीतायां भर्तुरेव तदिष्यते 9. 196, 197. -**तम्** The past, past time.

अत्ययः [इ-अच्] 1 (*a*) Passing away, lapse; कालं आधिश्चोपनिधिश्चोभौ न कालत्ययमर्हतः Ms. 8. 145. (*b*) End, conclusion, termination, absence, disappearance; तपात्यये Ku. 4. 44. 5. 23; शिशिरात्ययस्य पुष्पोच्चयः 3. 61; आतपं R. 1. 52. -2 Complete disappearance, death, destruction, passing away, perishing; पितुरत्ययात् Dk. 64. -3 Danger, risk, harm, injury, evil; जीवित्वात्ययमापन्नः Ms. 10. 104 the life being in danger or jeopardy; प्राणानामेव चात्यये 5. 27; प्राणात्यये च संप्राप्ते Y. 1. 179, Ms. 6. 68, 8. 69; पुत्रदात्यायं प्राप्तः 10. 99 (Kull. क्षुद्रवसन्नपुत्रकलत्रः). -4 Suffering, misery, difficulty, distress. -5 Guilt, fault, offence, transgression; क्षत्रियस्यात्यये दण्डो भागाद्दशगुणो भवेत् Ms. 8. 243; दाप्योऽष्टगुणमत्ययं 8. 400 should be made to pay as a fine for his offence. -6 Attack, assault